

TULEVAISUUDEN TAISTELU SUOMEN KANNALTA

Professori, yleisesikuntaeversti Vesa Tynkkynen

1 KÄSITTEISTÖN SEKAUUS – SODAN JA KRIISIN HÄMÄRÄ RAJAPINTA

Nykyisin maailmassa näyttää vallitsevan käsitteiden kaaos. Jatkuva muutos ilman syvällistä analyysiä luo kevyitä käsitteitä, joiden ymmärtäminen perustuu usein tiedotusvälineiden luomiin mielikuviin tai mielipiteen muodostajan syvälle juurtuneisiin käsityksiin. Asioiden ymmärtämiselle väärin on nykyään hedelmällinen maaperä. Vaikka asioista puhutaan samoilla nimillä, voidaan niiden merkitys ymmärtää hyvinkin monella tavalla.

Käsitteiden kaaos koskee myös sotilaskäsitteiden kenttää. Informaatio-sodankäynti tuli käsitteenä laajempaan keskusteluun 1990-luvulla. Vielä nykyäänkään sen sisällöllisestä määrittelystä ei olla yksimielisiä.[1] Erilaiset tulkinnat ja toisistaan poikkeavat käsitykset ovat arkipäivää. Hivenen sama ongelma koski meidän kansallista käsitettä strateginen isku. Sen määrittelyyn liittyvä sotilasammattillinen keskustelu velloi hyvinkin voimakkaana, vaikka pinta oli näennäisesti hyvinkin tyyni. Tällä hetkellä käsitteeseen liittyvä keskustelu ja väittely on kuitenkin laantunut yksimielisyyden tieltä. Uusien käsitteiden muotoutumiseen liittyy yleensä voimakas keskustelu, joka saattaa kestää vuosia. Jos yksimielisyyttä ei saavuteta, muodostuu toisistaan poikkeavia koulukuntia.

Sota tai taistelu käsitteenä sävähdyttää, on vastenmielinen, vältettävä ja lopullisen tuntuinen. Käsite ymmärretään perusmerkityksessään melko samansisältöisenä ympäri maailmaa. Sotaa käsitteenä hyödynnetään nykyään yleisemminkin kuvaamaan ratkaistavien ongelmien vaikeutta. Tällöin puhutaan esimerkiksi ”sodasta rikollisuutta vastaan” tai ”huumeiden vastaisesta sodasta”. [2] Näyttääkin siltä, että tänä päivänä käydään itseasiassa kovin harvoin sotia. Itsenäiset valtiot tai valtioliitot ovat nykymaailmassa harvoin sodassa keskenään. Yhdysvaltojen johtaman liittouman ja Irakin välinen sota vuonna 2003 edusti käsitteen perinteistä merkitystä.

Edellä esitetyn perusteella pitäisi tehdä se johtopäätös, että maailmassa soditaan nykyään hyvin vähän. Näin ei kuitenkaan kai kenenkään mielestä ole. Sota on saanut moninaiset kasvot. Maailma vilisee erilaisia sotaa alempi asteisia kriisejä. Tämän takia perinteisiä sotia on harvoin. Sana kriisi on arkipäiväinen, tuttu, turvallinen ja riittävän jokapäiväinen. Edelleen annetaan ymmärtää, että kriisejä hallitaan. Tilanne näyttäisi olevan muodollisesti hallinnassa. Meille luodaan mielikuvia erilaisista kriiseistä, jotka kuitenkin

paikallisissa mikrotarkasteluissa ovat itseasiassa sotia kaikkine niihin kuuluvine elementteineen. Näkemys on hivenen kyyninen mutta totta toinen puoli.

Käsiteanalyysi sodan ja kriisin välillä on vaikeutunut edelleen uuden vuosituhannen alussa. Terrorismi on käsitteenä epämääräisesti määritelty. Sitä käytetään sanana sen vahvuuden vuoksi ja sillä on aina tuomitseva sävy. Siksi se on tehokas vastatoimien kiistattomana ja tarkennusta kaipaamattomana perusteluna. Se antaa ainakin näennäisen oikeutuksen erittäin mittavien vastatoimenpiteiden käynnistämiseksi jo epäilyn perusteella, halusimmepa sitä tai emme. [3]

Jos Suomi tai sen osa vallattaisiin ja sisäinen vastarinta käynnistettäisiin miehittäjää vastaan omalla maaperällämme, puhuttaisiin suomalaisen käsitteistön mukaisesti sissisodasta tai sissitoiminnasta, jolla olisi ainakin suomalaisten mielestä hyväksyttävä ja oikeutettu status. Jos sen sijaan vastarinta ulotettaisiin koskemaan miehittäjän hallintorakanteita ja muita kansallisesti arvokkaita kohteita esimerkiksi sen pääkaupungissa puhuttaisiin nykykäytännön tulkinnan mukaisesti helposti terrorismista.

Tarkasteltaessa sotaa tai taistelua Suomessa on syytä muistaa, että tapahtumat saatetaan muualla maailmassa tulkita hyvinkin monella tavalla. Edellä esitetyn perusteella meidän sodaksi tulkitsemat tapahtumat omalla alueellamme saatetaan muualla tulkita vain tundran tuntumassa olevaksi paikalliseksi kriisiksi. Kiinteytyvässä Euroopassa esitetty näkemys saattaa olla hivenen liioiteltu.

2 SODAN JA TAISTELUN KUVAN ENNUSTETTAVUUS – MIHIN VALMISTAUTUA ?

Eurooppa ei ole vuosisatojen saatossa ollut mikään rauhan tyyssija melkein päinvastoin. Sota ja rauha ovat seuranneet toisiaan päättymättömänä ketjuna, jolle ei näy olevan loppua. Tuskin rauha tulee jatkossakaan olemaan pysyvä olotila, jos tulevaisuuden analyyseissä pysytään vähääkään realismin karulla polulla. Rauhan tavoittelua ja sen puolesta puhumista kyynisen realismin ei silti tarvitse vähentää päinvastoin. Tämän artikkelin otsikko edellyttää kuitenkin sodan sytyttämistä halusimmepa sitä tai emme.

Tulevaisuuden sota tai tulevaisuuden taistelu on aina herättänyt sotilaiden ja miksei myös siviilien keskuudessa vilkasta keskustelua. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Euroopassa oltiin yleisesti sitä mieltä, että tulevaisuuden sodat olisivat lyhytkestoisia liikkuvien sotatoimien sarjoja, eräänlaisia ammattilaisten yhteenottoja, jossa amatööreille ei olisi tarvetta. Vuosia kestäneen asemasodan ja suunnattomien tappioiden vastapainoksi

tulevaisuuden sota haluttiin eräällä tavalla ulkoistaa tai professionaalistaa yhteiskunnan ulkopuolelle koskemaan pelkästään ammattisotilaita. Muutamia vuosikymmeniä myöhemmin toinen maailmansota osoitti tulevaisuuden taistelulentien luonteen täysin toisenlaiseksi. Historia ei tässä kohtaa välttämättä tarjoa viisautta. On kuitenkin syytä huomata se, että pääsääntöisesti tulevaisuuden sodan ja taistelun kuvaajat ovat olleet väärässä.[4]

Kylmän sodan päättyminen 1990-luvulla jätti toisen maailman sodan jälkeen varustetut massa-armeijat eräällä tavalla tehtäviä vaille. Uuden suunnan ja olemassaolon oikeutuksen perustelu on ollut vaikeaa erityisesti suurvalloille. Eurooppalaisesta näkökulmasta katsottuna maailma on elänyt viimeisen kymmenen vuoden aikana jossain määrin ensimmäisen maailmansodan jälkeisten vuosien kaltaista pasifismin ja nationalismin nousun kautta.

Maailma on muuttumassa huikaisevan nopeaa vauhtia tai ainakin sitä hoetaan jatkuvasti. Aikamme muotikäsite onkin globaali muutos.[5] Selvää on kuitenkin se, että olemme risteyksessä, jossa tulevien uhkakuvienv analyttinen erittely ja määrittäminen on hankalaa. Perusteltujen ja yhteisesti hyväksytyjen vaihtoehtojen luominen näyttää vaikealta. Koko maailman mittakaavassa toinen toistaan huimemmat sotilaalliset ja turvallisuuspoliittiset kehityskuvat täyttävät mielemme.

Järkevä tulevaisuuden sodan ja taistelun kuvan arviointi edellyttää taustojen selvittämistä. Kysymys on siis historian luomista lähtökohdista sekä asioiden yhteyksien ja riippuvuuksien selvittämisestä. Nykytilan syvällisen analysoinnin jälkeen voidaan paneutua tulevaisuuden arviointiin ja nähtävissä oleviin vaihtoehtoihin. Yleensä tulevaisuuteen liittyvä tutkimus pysähtyy tässä vaiheessa. Kuitenkin vaikein vaihe on vasta edessä. Määritettyihin vaihtoehtoihin pitäisi vaikuttaa eli niitä pitäisi muokata siten, että ne kehittyvät arvioijan kannalta parhaaseen mahdolliseen suuntaan.

Yhdysvallat on erinomainen esimerkki tulevaisuuden muokkaajasta. Johdattavana sotilasmahtina se voi vaikuttaa maailman yleiseen mielipiteeseen. On Yhdysvaltojen etu painottaa tulevaisuuden sodan ja taistelun kuvaa, joka parhaiten palvelee heidän omia lähtökohtiaan. Esimerkiksi kuvaus pienten korkealla teknologialla varustettujen ammattilaisten lyhyistä yhteenotoista, joissa isketään tarkasti harkittuihin kohteisiin vastaa Yhdysvaltojen etua. Taisteluissa ei pyritä maa-alueen valtaamiseen, koska se edellyttää raskaita joukkoja ja aiheuttaa runsaasti tappioita. Koko läntinen maailma näyttääkin hyväksyneen yhdysvaltalaisen sodan ja taistelun kuvan tulevaisuuden lähtökohdaksi. Tulevaisuuden muokkaaminen on onnistunut erinomaisesti ilman merkittäviä soraääniä. Kysymys on Suomen kannalta siitä uskommeko me omista lähtökohdistamme, että paikallinen sodan ja taistelun kuva meidän alueellamme vastaa esitettyä globaalia kuvaa.

3 REVOLUUTIO VAI EVOLUUTIO – OLETKO TEKNOLOGIAUSKOVAINEN ?

Eräs keskeinen teema tulevaisuuden pohdinnoissa on ollut sodankäynnin vallankumous, Revolution in Military Affairs. Tekniikan suunnattoman nopea kehittyminen käynnisti 1990-luvulla keskustelun, joka on jakanut voimakkaasti asiantuntijoiden mielipiteitä revoluurin puolesta ja sitä vastaan. Tiedon hallinta, tiedon käyttö, täsmävaikuttaminen, informaatio-sota ja verkkokeskeinen sota ovat esimerkkejä tämän hetken keskusteluissa usein vilahduttavista käsitteistä.[6]

Kuten edellä olevista esimerkeistä voi todeta tulevaisuuden sodankäynnissä tiedosta pyritään tekemään ratkaiseva elementti siis kerroin, joka saattaa oman tulen ja liikkeen sekä kasvavassa määrin myös muun vaikuttamisen ylivoimaiseksi. Tiedon hallitsija ja haltija on siis taistelukentän valtiias.

Yhdysvaltalainen tohtori Michael O'Hanlon on jakanut amerikkalaiset asiantuntijat suhteessaan RMA:han kuuteen koulukuntaan. Tekniikan tuomia mahdollisuuksia voimakkaaimmin painottava koulukunta katsoo, että tieto- ja viestijärjestelmien nopea kehitys mullistaa sodankäynnin. Taistelut siirtyvät osittain tietoverkkoihin. Perinteisissä taisteluissa modernin tekniikan haltija pystyy entistä nopeampien päätöksenteko- ja käskytysmenetelmien ansiosta pitämään aloitteen itsellään ja saavuttamaan näin ylivoiman.[7]

O'Hanlon edustaa näkemyksissään jaottelun toista puolta niin sanottua skeptistä koulukuntaa, joka katsoo, että mistään revoluurista ei ylipääntään pitäisi puhua. Kehitys sodankäynnin ja aseteknologian alalla on ollut jatkuvaa, muttei välttämättä mullistavaa. Vaikka joillakin tekniikan aloilla saataisiinkin suuria läpimurtoja, ei suurten organisaatioiden muuttaminen teknisen kehityksen tahdissa ole taloudellisten ja poliittisten rajoitteiden takia mahdollista. Näin ollen todellisuus vaimentaa tekniset edistysaskeleet evolutionäärisiksi.

On pakko myöntää, että olen nähnyt itseni enemmänkin skeptisen koulukunnan edustajana kuin tekniikan kaikkivoipaisuuden puolestapuhujana. New Yorkin tapahtumat syyskuussa 2001 muuttivat jossain määrin myös minun näkemyksiä. O'Hanlon puhui kuusiportaisesta jaottelustaan Helsingissä pidetyssä seminaarissa vain vajaata viikkoa ennen syyskuun iskuja, kuvaten niin sanottua haavoittuvuuksien koulukuntaa todeten, että sen edustajien mukaan tekninen kehitys johtaa eri maiden asevoimien rakenteellisten erojen suureen kasvuun, minkä seurauksena sota muuttuu epäsymmetriseksi. Joukot eivät enää taistele symmetrisesti toisiaan vastaan, vaan sotatoimet suunnataan vastustajan haavoittuvuuksia esim. viestijärjestelmiä, siviiliyh-teiskuntaa ja hallintoa vastaan.

Syyskuun iskut edustivat edellä kuvattua epäsymmetriaa. Terroristit olivat kaikilla sotilaallisilla mittareilla katsottuna alivoimaisia, jolloin tehokkaimmaksi vaikutusmahdollisuudeksi jäi epäsymmetrinen toimintamalli. Puutumatta iskujen aiheuttamaan inhimilliseen kärsimykseen, on myönnettävä, että tehdyt iskut kyseenalaistivat yhdysvaltalaisen sodan ja taistelun kuvan perusteita. Sota ei ollutkaan enää CNN:n välittämää kuvaa täsmäaseiden kirurgisista operaatioista jossain kaukaisessa maailmankolkassa, vaan iskujen uhrit olivat amerikkalaisia amerikkalaisten omilla kaduilla.

Epäsymmetria sodankäynnissä ei ole toki mikään uusi oivallus itseasiassa päinvastoin. Kysymys on vain siitä, että taistelussa pyritään välttämään vastustajan vahvuuksia ja iskemään sen heikkouksiin. Kylmä sota tuuditti erityisesti Euroopassa ihmiset siihen käsitykseen, että mahdollinen sota olisi jonkinlainen laajamittaisten taistelujen symmetrinen yhteenotto NATO:n ja Varsovanliiton välillä.

4 KOLME KUVAA VASTUSTAJASTA – MINKÄ VALITSET?

Kylmän sodan päättymisen jälkeen aseellisen voiman käyttövaihtoehdot ovat laajentuneet huomattavasti. Kun aiemmin kiinnitettiin päähuomio seuraavan suursotaan valmistautumiseen, pidetään sellaisen mahdollisuutta nyt vähäisenä. Todennäköisimpinä uhkakuvina näyttävät olevan valtioiden sisäiset, sisällissodan kaltaiset aseelliset kriisit, joiden hillitsemiseksi ulkopuoliset joutuvat käyttämään sotilaallista voimaa. Sen lisäksi suurvallat ja sotilasliitot valmistautuvat edelleenkin perinteisin asein käytävään alueellisen sotaan, joka Suomen kannalta katsottuna täyttää laajamittaisen sodan tunnusmerkit. Ydinsodan automaattisen laajentumisen riskin pieneneminen ja joukkotuhoaseiden leviäminen ovat lisänneet pelkoa niiden rajoitetusta käytöstä.

Tällä hetkellä käydään keskustelua esimerkiksi avaruuden aseistamisesta ja kehitetään teknisiä ratkaisuja asejärjestelmien sijoittamiseksi avaruuteen. Toisaalla tutkitaan cyborgien siis ihmisten kaltaisten teknisten taistelijoiden luomiseksi osaksi tulevaisuuden taistelukenttää. Jos tulevaisuuden taistelukenttää kuvataan mainittujen esimerkkien kautta harhaidutaan poluille, jotka eivät ainakaan Suomen kannalta ole kovin relevantteja. Jos tulevaisuutta katsotaan riittävän pitkällä aikajänteellä, huimimmat visiot ovat todennäköisesti teknisesti toteutettavissa.

Tarkasteltaessa tulevaisuuden taistelukenttää ja siellä käytettäviä asejärjestelmiä esimerkiksi vuoden 2020 aikaikkunassa, tiedämme varsin hyvin, että ensi vuosikymmenen asejärjestelmät ovat jo käytössä, kenttäkokeissa tai ainakin suunnittelijoiden pöydällä. Sodan ja taistelun kuvassa ei siis 10 - 15

vuoden tähtäyksellä ole ainakaan teknisessä mielessä kysymys revolutiosta vaan evoluutiosta.[8] Sen sijaan asejärjestelmien käyttöperiaatteissa saattaa tapahtumia hyvinkin merkittäviä muutoksia.

Voimakkaasti pelkistään voidaan ajatella, että armeijan käytössä olevien asejärjestelmien teknillinen taso ja sotilaiden koulutustaso korreloivat suoraan joukkojen suorituskykyyn. Seuraavana tarkastellaan taantuvan teknologian yhteiskunnan, kehittyneen teollisuusyhteiskunnan ja korkean teknologian yhteiskunnan asevoimien operatiivisten joukkojen suorituskykyä ja toimintamalleja vuoden 2020 aikaikkunassa.[9]

Taantuvan teknologian yhteiskunnan puolustus ja asevoimat kärsivät toistuvista puolustusbudjetin maksuvajeista ja alhaisesta BKT:n kasvusta. Ainoastaan pieni osa matalan teknologian yhteiskunnan maavoimien yhtymistä on pystytty varustamaan uusimmalla kalustolla ja teknologialla. Pääosin joukot toimivat 2000-luvun alussa ja edellisen vuosituhaten lopulla hankitulla kalustolla. Tämän takia joukkojen kyky toimia kaikissa sääolosuhteissa ja pimeällä on korkeintaan tyydyttävä. Kalustollinen kehittymättömyys koskee erityisesti tiedustelua, pimeätoimintakykyä ja suojaa. Mahdollisuudet toimia ilmoitse ovat rajoitetut vähäisen ilmakuljetuskyvyn vuoksi. Joukkojen koulutustaso on kirjava. Kaikki edellämainittu heikentää joukkojen suorituskykyä. Pääosin maasijoitteiset strategiset ydinaseet toimivat pelotteena, jonka tehtävänä on estää maan joutuminen tavanomaiseenkin sotaan. Maavoimien yhtymillä on käytössään taktisia ydinaseita.

Rakenteellisesti maavoimat on jaettu jatkuvan ja säädeltävän valmiuden joukkoihin sekä johto- ja tukiorganisaatioon. Operatiivisen yhtymän kokoonpano on suunnitellulta tilanteen mukaan ”räätälöitäväksi” organisaatioksi, jossa ammatti- ja asevelvollisuus pohjalla olevia joukkoja yhdistetään tilanteen mukaan. Operatiiviseen yhtymään kuuluvat joukot ovat kokoonpanoltaan joko kevyitä divisioonia tai vielä useammin prikaateja. Maavoimien keskeisin joukkotyyppi on moottoroitu jalkaväkipataljoona, jonka kokoonpano on pyritty muodostamaan sellaiseksi, että se soveltuu liitettäväksi moduuliperiaatteella operatiivisen tehtävän mukaan muodostettuun organisaatioon.

Operatiivinen yhtymä taistelee perinteisten maataisteluooppien mukaisesti. Maakomponentin asema on hallitseva ilmakomponentin ollessa vaatimaton vähäisen lentävän kaluston vuoksi. Operatiivista yhtymää voidaan käyttää rajoitetusti eri tyyppisissä sota- ja sitä alempiasteisissa kriisitilanteissa sekä erikoisoperaatioissa, joita voivat olla esimerkiksi terrorismin- tai rikollisjärjestöjen vastainen toiminta.

Operaatioissa korostuvat saarrostus, saarrostuksesta murtautuminen, vastustajan takaa-ajo, taistelut erillisissä suunnissa sekä pienten erillisjoukkojen tuhoamistaistelut. Median hallinnalla, informaatio-operaatioilla ja psykologisella sodankäynnillä on oleellinen osuus operaatioiden ja taistelujen onnistumiselle. Suoraviivaiset toimintamenetelmät johtavat siihen, että taistelujen aiheuttamat aineelliset tuhot ovat mittavia ja johtavat usein täydelliseen alueen infrastruktuurin tuhoutumiseen ja ympäristökatastrofeihin. Samaten siviiliuhrien määrä voi olla merkittävä.

Kehittyneissä teollisuusmaissa operatiivinen yhtymä muodostaa tulevaisuudessa asevoimien suorituskykyisimmän osan. Operatiivisen yhtymän kokoonpano on joustava. Yhtymä on korkeassa valmiudessa, vahvuudeltaan optimoitu, tulivoimainen ja pääosin ammattisotilaista koottu ja sillä on käytössään viimeisin teknologia ja sotavarustus. Maakomponentilla on keskeinen osuus. Perusorganisaatio on prikaati. Yhtymällä on rajoitettu kyky ilmaoperaatioihin.

Kehittyneen teollisuusyhteiskunnan operatiivinen yhtymä toteuttaa tehtävänsä rajoitetusti ilma-maataisteluoppien mukaisesti. Se perustuu syvään tulenkäyttöön, jonka tavoitteena on tulylivoiman saavuttaminen ja vastustajan tuhoaminen tulella ennen joukkojen liikettä. Yhtymän iskuportaana joukot suunnataan useista eri suunnista heikosti puolustettujen tai valvomattomien alueiden kautta syvälle vihollisen selustaan. Pitkäaikaista sitoutumista läpimurtotaisteluihin vältetään. Operatiivinen yhtymä hyödyntää taistelussa hyvää operatiivista liikkuvuuttaan ja pyrkii pitämään taistelun temmon vastustajaa nopeampana. Operatiivistaktisella tasolla pyritään liikkuviin taisteluihin. Taistelutapaa muokataan vastustajan toiminnan mukaisesti ja johtajat on koulutettu toimimaan tehtävätaktiikan mukaisesti. Kohtaamistaistelut ovat yleisiä ja niissä nopeilla taisteluliikkeillä vastustaja pyritään saamaan reagoivaan asemaan.

Korkean teknologian operatiivinen yhtymä muodostetaan tilanteen ja tehtävän asettamien vaatimusten mukaisesti. Sen esikunta on perusvalmiudessa runkohenkilöstöllään toimiva esikunta, joka on suunnitellut ja valmistellut tulevia tehtäviään. Yhtymän joukot valitaan joukkopoolista ja pääosa niistä on alle viikon valmiudessa. Koko operatiivinen yhtymä on käytettävissä noin kuukaudessa. Pääosa yhtymän joukoista on varustettu viimeisimmän teknologian sotavarustuksella, eli varustuksella joka on tällä hetkellä tutkimuksen ja kehitystyön alla. Mitään aivan mullistavia uusia aseita tai asejärjestelmiä ei ole nähtävissä edes parhaiten varustetuilla joukoilla. Yhtymän henkilöstö on saanut parhaimman koulutuksen. Johtava periaate perusyhtymien ja joukkojen muodostamisessa on joustavuus, mihin päästään joukkojen modulierakenteella. Se mahdollistaa tarkoituksenmukaisten

taistelukokoonpanojen ja tarvittavien tukielementtien muodostamisen. Yhtymä taistelee pääosin kehittyneen ilmarynnäkköperiaatteen mukaisesti ja helikoptereilla on keskeinen asema yhtymän operaatioissa. Mekanisoiduilla prikaateilla on myös orgaaninen rajoitettu ilmatoimintakyky, vaikka niiden käytössä korostuu maitse tapahtuva liike.

Korkean teknologian operatiivista yhtymää valmistaudutaan käyttämään eri puolilla maailmaa olevissa kriiseissä, mikä edellyttää yleensä sen joukkojen keskittämistä operaatioalueen läheisyyteen. Yhtymä on suunniteltu käyttökel-poiseksi kaikissa eri tyyppisissä sota- ja sitä alempiasteisissa kriisitilanteissa, erikoisoperaatioissa sekä kriisinhallinta- tai rauhanturvatehtävissä.

Korkean teknologian operatiivisen yhtymän hyökkäys ei sisällä varsinaisesti mitään vallankumouksellisia piirteitä. Keskeisimmät periaatteet on nähty jo viimeaikaisissa sodissa ja kriiseissä. Yhtymän toiminnassa korostuvista piirteistä voidaan mainita mm. pyrkimys tietoylivaltaan, mikä mahdollistaa oman toiminnanvapauden ja liikkuvuuden hyväksikäytön, kattava ja intensiivinen tulen käyttö ja kaiken vaikutuksen keskittäminen, osittainen riippuvuus maayhteydestä taisteleviin joukkoihin sekä joukkojen suuntaaminen ilmoitse suoraan tai mahdollisimman lähelle tavoitteita. Yhtymä tarvitsee lentokenttiä ja satamia joukkojen ja materiaalin keskittämiseen toiminta-alueiden läheisyyteen. Perusyhtymät käyttävät hyödykseen liikkuvuuttaan ja lähestyvät tavoitteitaan hajautetusti keskittäen voimansa vasta tavoitteessa. Merkittäviä piirteitä ovat myös omien tappioiden välttäminen ja tavoite estää joukkojen sitoutuminen pitkällisiin taisteluihin. Huomattavin muutos korkean teknologian operatiivisen yhtymän toiminnassa on ilma-maataisteluopin painottaminen, koska helikopteryksiköt on organisoitu perusyhtymiin asti.

Tulevaisuuden taistelun maalareille tekniikka on kaiken mahdollistava polttoaine. Kautta historian on uuden teknologian ja sodankäyntitavan käyttöön otto saanut kaiken vanhan näyttämään tarpeettomalta ja kömpelöltä. Ilma- ja ydinaseella nähtiin aikanaan olevan samanlainen vaikutus sodankäyntiin kuin mikrosirulla oletetaan olevan nyt. Tekniikan ylivaltaan uskoville sodankäynti on ennustettavissa oleva tapahtuma, jonka lopputulos voidaan arvioida matemaattisesti luonnontieteen lainalaisuuksien mukaan. Kokemusten mukaan sodan epävarmuus tekee kuitenkin myös tekniikasta vain yhden lopputulokseen vaikuttavista tekijöistä.[10]

5 PUOLUSTAMMEKO ITSENÄISYYTTÄ VAI HYVINVOINTIA ?

Artikkelissa on painotettu perinteisen sodan ja taistelun kuvaa puuttumatta laajemmin uusin uhkakuviiin. Puhuttaessa Suomen itsenäisyyden säilyttämisestä sota ja taistelu liitetään perinteisesti käsitteeseen valtiollisen

itsenäisyyden ja itsemääräämisoikeuden takaaminen. Samalla keskeisenä toimijana pidetään puolustusvoimia ja sen uhkan mukaan perustettuja joukkoja. Nykyään perinteisen sodan mahdollisuudesta puhuva ihminen leimataan helposti menneisyyden jäänteeksi tai kylmän sodan veteraaniksi, joka puhu marginaalisuuksien puolesta ja maalaa olemattomia piruja seinille. Ollaanpa perinteisen sodan ja taistelun todennäköisyydestä mitä mieltä tahansa, tulevaisuudessakin varsinaiset sodat voitetaan ja hävitään kuten ennenkin eli lopulta ratkaisevaa on se, kenen haltuun tärkeät maa-alueet jäävät sodan päättyessä.[11]

Uudet uhkat eivät erillisinä toimenpiteinä vaaranna itsenäisyyttämme. Onpa kysymys terrorismistä, informaatioidankäynnistä tai esimerkiksi taistelusta informaatioverkoissa ne tuskin vaarantavat valtiollista itsenäisyyttämme. Sen sijaan pitäisi ehkä enemmänkin puhua niiden muodostamasta uhkasta hyvinvoinnillemme. Korkea elintaso on saavutettu etu, jota kannattaa puolustaa. Äärimmäisenä vaarana on siis elinolosuhteiden kurjistuminen ilman sotaa. Pystyykö nykyinen hyvinvointiyhteiskunnan kansalainen kestämään palvelujen kaventumisen ja elinolosuhteiden kurjistumisen vai sopeutuuko hän uusiin olosuhteisiin ja pyrkii selviytymään uudessa tilanteessa.

Vaikka uudet uhkat voivatkin esiintyä erillisinä yksittäisinä tapahtumina, on yhtä hyvin mahdollista, että ne ovat alkutahteja sodaksi eskaloituvassa kriisissä. Tapahtumat lähtevät liikkeelle hyvinvointiyhteiskunnan romahduttamisella ja jatkuvat sotilaallisilla operaatioilla asetettujen päämäärien täyttämiseksi. Kysymys on siis asteittaisesta ruuvin kiristämisestä. Jos tavoitteet saavutetaan jo alkuvaiheessa, ei sotilaallisille operaatioille ole tarvetta.

6 LOPUKSI; BITTI VAI LUOTI ?

Ei ole erityisen järkevää ja avarakatseista kieltää sodan ja taistelun kuvan jatkuvaa muuttumista. Uusien uhkamallien myötä sotilaallisen maanpuolustuksen ja eri hallinnon haarojen tehtävät näyttävät ainakin sotaa alempiasteisissa kriiseissä menevän nyt ja tulevaisuudessa yhä enemmän lomittain. Miten tietoverkoissa vedetään rajaa siviilipuolustuksen ja sotilaallisen puolustuksen välille, jos vieraan maan sotilaat lähettävät verkossa viruksen tai madon lamauttaakseen suomalaisen yhteiskunnan keskeisiä toimintoja. Onko kysymyksessä vieraan maan ase, jonka raivaaminen kuuluu puolustusvoimille? Rajanveto tehtävien hoidosta tulevaisuuden kriiseissä ja sodissa edellyttää laajempaa tutkimusta ja kehittävää keskustelua.

Historian opettama kyynikko voisi olla sitä mieltä, että on vaikeaa rakentaa skenaariota, jossa tulevaisuutta rakennetaan vain sen varaan, että taistelut olisivat jatkossa lähinnä bittien vihellystä ja virusten ujellusta tietoverkoissa

ilman savua, tulta ja ihmistappioita. Tulevaisuuden sodan ja taistelun kuvaa lienee näiden kahden vaihtoehdon tehokkaasti toteutettu summa.

Yleisesikuntaeversti, Filosofian tohtori Vesa Tynkkynen palvelee Maanpuolustuskorkeakoulussa Taktiikan Laitoksen professorina ja samalla laitoksen johtajana.

VIITTEET

- ¹ Kts. esim. Rantapelkonen Jari: Psykologiset operaatiot. Propagandasta informaatio-operaatioihin. Helsinki 2002, s. 19 - 25. Ahvenainen Sakari: Verkkosodan historia ja käsitteen kehittyminen. Helsinki 2003, s. 20 - 21.
- ² Raitasalo Jyri, Sipilä Joonas. Helsinki 2004, s. 20 - 21.
- ³ Kts. esim. Saarelainen Jorma (toim): Guerrilla Warfare. An Asymmetric Option. Helsinki 2002. Sipilä Joonas, Mikkola Erko (toim): Terrorism and counter-terrorism. Impact on Defence and other Security Systems. Helsinki 2004.
- ⁴ Tynkkynen Vesa: Hyökkäyksestä puolustukseen. Taktiikan kehittymisen ensimmäiset vuosikymmenet Suomessa. Joutsa 1996, s. 89 - 90.
- ⁵ Kts. esim. Sotarauta Markku: Kohti epäselvyyden hallintaa. Pehmeä strategia 2000-luvun alun suunnittelun lähtökohtana. Jyväskylä 1996, s. 36 - 37. Visuri Pekka: Maaailman politiikan muutos. Arvio syksyn 2001 terrori-iskujen vaikutuksesta. Vaasa 2002, s. 6 - 7, 15 - 16.
- ⁶ Tynkkynen Vesa: Sotilaallisten doktriinien kehitysnäkymät. Keuruu 2001, s. 218.
- ⁷ O'Hanlon Michael: RMA-American View. Esitelmä STYX-seminaarissa 6.9.2001. MpKK:n TaktL:n esitelmämuistio.
- ⁸ Halonen Kyösti: Teknisen kehityksen haasteet puolustusvoimille. Keuruu 2001, s. 194.
- ⁹ Saarelainen Jorma, Saarinen Timo, Taavitsainen Heikki: Aseellinen taistelu 2020. Helsinki 2003, s. 252 - 256.
- ¹⁰ Halonen 2001, s. 209.
- ¹¹ Halonen 2001, s. 209 - 210.

Abstract**FUTURE BATTLES FROM FINLAND'S VIEWPOINT**

Vesa Tynkkynen, Col., PhD

Defining the concepts related to war and combat becomes increasingly difficult. Crises other than war form a group of which there are differing opinions. New concepts like information warfare or network combat are still searching for their conceptual form. The rise of terrorism into present day's guerrilla warfare dims the conceptual definition of traditional warfare.

As the leading military power, the United States attempts to shape the image of future warfare and battles to suit its own needs. American views have been widely accepted. It would be Finland's advantage to try to assess not only the global development, but also the probable threats of our own environment and attempt to have an effect on future development through Finland's actions.

The rapid development of technology has divided the opinion of experts as to the future nature of war. Those who have the strongest faith in the drastic effects of technology speak of a revolution in warfare. The other end sees the possibilities of technology mix with the present state of affairs, in which case development is not revolutionary but evolutionary. In any case the next 10-15 years will not bring anything new to the methods of warfare.

In war the performance capability of the opponent is based on the quality of material and equipment as well as the skills of the troops as before. When evaluating future warfare, it is not wise to pick a technologically superior enemy as the opponent if the threat environment does not support this choice.

Future warfare may become a battle for independence as much as a battle for the well-being of society. The concept of overall security in different threat scenarios requires new thoughts and measures in the division of tasks and resources between different authorities.

Colonel, Doctor of Philosophy Vesa Tynkkynen serves as the professor and the head of the Department of Tactics at the National Defence College.